

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**ROMANLARA
YÖNELİK
AYRIMCILIKLA
MÜCADELE
BİLGİLENDİRME
BROŞÜRÜ**

HAZİRAN 2026

ROMANLARA YÖNELİK AYRIMCILIKLA MÜCADELE BİLGİLENDİRME BROŞÜRÜ

Romanlar, tarihin hemen her döneminde geçtikleri ya da yaşadıkları ülkelerin halkları tarafından sosyal dışlanma, damgalama, sembolik şiddet, ötekileştirme, soyutlama, sürgün, zorla yerleştirilme ve asimilasyon gibi birçok baskıya maruz kalmışlardır. Bu durum bir hak öznesi olarak Romanların eğitim, sağlık ve barınma hakkı başta olmak üzere insan hakları ihlallerinin mağduru olmasına sebep olmuştur.

Roman karşıtlığı; ırkçılığın özellikle ısrarlı, şiddete dayalı ve tekrarlanan, sık rastlanan bir biçimi olup ırk üstünlüğüne dayalı bir ideoloji ve tarihsel bir ayrımcılıktan beslenen bir tür kurumsal ırkçılıktır. Bu ırkçılık diğer yöntemlerin yanı sıra, şiddete başvurarak, nefret söylemiyle, istismarla, toplumsal damgalamayla ifade edilir ve ayrımcılığın en bariz türüdür.¹

Romanlara yönelik ve halen devam etmekte olan önyargılar, bu kişilerin sosyal ve ekonomik hayatın birçok alanında ayrımcılığa uğramalarına yol açmaktadır. Buna karşın hoşgörü ilkesini teşvik etmek, barış içinde bir arada yaşamayı sağlayan bir etken olarak, açık görüşlü ve çoğulcu toplumların ayakta durmasının teminatını oluşturmaktadır.²

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 10'uncu maddesinde kanun önünde eşitlik ilkesi "*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.*" şeklinde düzenlenmiştir.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 2'nci maddesine göre: "*Herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka türden kanaat, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğuş veya başka türden statü gibi herhangi bir ayırım gözetilmeksizin, bu Bildirgede belirtilen bütün hak ve özgürlüklere sahiptir.*"

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesi ise şu şekilde düzenlenmiştir: "*Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.*"

¹ *İrkçiliğe ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI), Çingene Karşıtlığı ve Romanlara Karşı Ayrımcılıkla Mücadele ile İlgili ECRI Genel Politikası 13 Nolu Tavsiye Kararı, 24/6/2011.*

² *ECRI, Romanlar/Çingeneler'e Yönelik İrkçilik ve Hoşgörüsüzlükle Mücadele İlgili Genel Politikası 3 Nolu Tavsiye Kararı, 6/3/1998.*

Birleşmiş Milletler Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 1'inci maddesinde ırk ayrımcılığı *“siyasî, ekonomik, sosyal, kültürel veya toplumsal yaşamın herhangi bir alanında, insan hakları ve temel özgürlüklerin tanınması, uygulanmasını, bu hak ve özgürlüklerden yararlanılmasını ortadan kaldırmak veya zayıflatmak amacıyla ya da etkisine yönelik, ırk, renk, soy ya da ulusal veya etnik kökene dayalı her türlü ayırım, dışlama, kısıtlama ya da tercih”* şeklinde tanımlanmıştır.

Kişilerin ırk, renk ve etnik kökenleri sebebiyle ayrımcılığa maruz bırakılması, 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu kapsamında yasaklanmıştır. Bu bağlamda bir kişinin hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını ırkı, rengi veya etnik kökeni nedeniyle engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muamele ırk, renk veya etnik köken temellerinde doğrudan ayrımcılık oluşturmaktadır.

Görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda bir kişinin, ırkı, rengi veya etnik kökeni ile bağlantılı olarak hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanma bakımından nesnel olarak haklılaştırılmayan dezavantajlı konuma sokulması ise ırk, renk veya etnik köken temellerinde dolaylı ayrımcılık teşkil etmektedir.

Koruma Hangi Alanlarda Uygulanır?

6701 sayılı Kanun kapsamında, kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri ve bunlar tarafından yetkilendirilenlerin;

- Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri gibi hizmetlerin sunumunda;
- Kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimde;
- Taşınır ve taşınmazların kamuya açık bir şekilde sunulurken ilgili süreçlerde (kiralama, satın alma, kira akdinin şartlarının belirlenmesi, kira akdinin yenilenmesi veya sona erdirilmesi, devir);
- Dernek, vakıf, sendika, siyasi parti ve meslek örgütlerine, ilgili mevzuatlarında veya tüzüklerinde belirtilen istisnalar dışında üye olma, organlarına seçilme, üyelik imkânlarından yararlanma, üyeliğin sonlandırılması ve bunların faaliyetlerine katılma ve yararlanmada;
- İstihdam ve serbest mesleğe ilişkin süreçlerde
- Irk, renk ve etnik köken temellerinde kişi veya grupları ayrımcı muameleye maruz bırakması yasaklanmaktadır.

Sorumluluklar

Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri de yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından, ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

Başvuru veya Resen İnceleme

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TIHEK) ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmekle görevli ve yetkilidir.

İrk, renk ve etnik köken temellerinde ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan herkes Kurumumuza başvurabilir.

6701 sayılı Kanun kapsamında; bir kişinin ırkı, rengi veya etnik kökeni nedeniyle ayrımcılığa maruz bırakıldığının tespiti halinde, bu ihlalin etki ve sonuçlarının ağırlığı, failin ekonomik durumu ve varsa çoklu ayrımcılığın ağırlaştırıcı etkisi dikkate alınarak, ihlalden sorumlu olan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri hakkında idari para cezası uygulanır. 6701 sayılı Kanun'un 25'inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan idari para cezasının 2026 yılı için alt sınırı 17.052,00 TL üst sınırı ise 256.357,00 TL olarak uygulanmaktadır.

Romanlara Yönelik Ayrımcılık Örnekleri Neler Olabilir?

- Kişinin Roman olması nedeniyle makul bir gerekçe olmaksızın özel bir hastane tarafından sunulan sağlık hizmetinden yararlandırılmaması veya hizmetin daha fazla bir ücretle sunulması,
- Kişinin Roman olması nedeniyle kendisine evin kiralanmaması hususunda emlak danışmanına ev sahibi tarafından talimat verilmesi,
- Kişinin Roman olması nedeniyle yaptığı iş başvurusunun reddedilmesi veya daha az bir ücretle çalıştırılması ya da fazla mesai yapan arkadaşları mesai ücreti alırken kendisine bu ödeme yapılmaması,
- Nesnel ve makul bir gerekçe olmaksızın Roman öğrencilerin okulda diğerlerine göre fiziki ve teknik yetersizlikleri olan farklı bir sınıfta eğitim görmeye zorlanması.

Romanlara Yönelik Ayrımcılık Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin Örnek Kararlar Var mıdır?

Romanlara yönelik olarak AİHM 'in ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini tespit ettiği kararları mevcuttur.

D.H. ve Diğerleri / Çek Cumhuriyeti, B. No: 57325/00, 13/11/2007

Mahkeme Roman kökenli çocukların zihinsel engellilere yönelik özel okullara orantısız biçimde yerleştirilmesini inceleyerek, uygulamanın açıkça etnik temelli bir ayırım içermese de sonuçları itibarıyla Roman çocukları ciddi şekilde dezavantajlı konuma düşürdüğünü, bu nedenle dolaylı ayrımcılık oluşturduğunu, kullanılan zeka testlerinin kültürel olarak tarafsız olmadığını ve Roman çocukları sistematik biçimde düşük performanslı gösterdiğini belirtmiş ve eğitim hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar vermiştir.

AİHM, Sampanis ve Diğerleri/ Yunanistan, B.No: 32526/05,5/6/2008

Okul yetkililerinin 2004-2005 akademik yılı boyunca Roman kökenli olmalarından dolayı başvuranların çocuklarına eğitim verilmemesi ve akabinde ek binada özel sınıflara yerleştirilmesine ilişkin olarak Mahkeme, Roman çocukların başlangıçta, hazırlık sınıfı okumalarının gerekip gerekmediğinin veya sonrasında ana okula gitmek için yeterince gelişim gösterip göstermediklerinin anlaşılması amacıyla uygun bir şekilde teste tabi tutulmadıklarını belirterek Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2'nci maddesi (eğitim hakkı) ile bağlantılı olarak Sözleşme'nin 14'üncü maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

AIHM, Sejdi ve Finci/Bosna Hersek, B. No: 27996/06, 34836/06, 22/12/2009

1995 tarihli Bosna–Hersek Anayasası sadece “kurucu halklar” olarak nitelenen Bosnalılar, Arnavutlar ve Sırlara üst düzey devlet organlarına aday olma hakkı tanıdığından, Roman ve Yahudi kökenli olan başvuranlar benzer nitelik ve deneyime sahip olmalarına rağmen sadece etnik kökenleri nedeniyle bu görevlere aday olamadığını iddia etmiş ve Mahkeme başvuranların Halk Meclisine seçilememesi bakımından Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 3’üncü maddesi (serbest seçim hakkı) ile bağlantılı şekilde Sözleşme’nin 14’üncü maddesinin ihlali olarak, başvuranların devlet başkanlığına seçilememesi bakımından ise Sözleşme’ye Ek 12 No.lu Protokol’ün 1’inci maddesinin (ayrımcılığın genel olarak yasaklanması) ihlali olarak değerlendirmiştir.

Yordanova ve Diğerleri / Bulgaristan B. No: 25446/06, 24/4/2012

Mahkeme belediye arazisine uzun süredir yerleşmiş Roman kökenli başvuranların evlerinin yıkılması ve tahliye edilmelerine ilişkin süreci Sözleşme’nin 8’inci maddesi kapsamında değerlendirmiş; her ne kadar yerleşim hukuka aykırı olsa da başvuranların uzun yıllardır orada yaşamaları, sosyal ve ekonomik kırılganlıkları ve alternatif konut imkanlarının yetersizliği dikkate alındığında, tahliye kararının orantılılığının yeterince değerlendirilmediğini, Roman topluluğunun özel durumuna gereken hassasiyetin gösterilmediğini belirterek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

Lavida ve Diğerleri / Yunanistan, B. No: 7973/10, 30/5/2013

Mahkeme, Yunanistan’da Roman kökenli çocukların fiilen ayrı sınıflarda veya ayrı okul binalarında eğitime yönlendirilmesinin Roman çocukları sistematik biçimde ayırdığı, onları dezavantajlı konuma düşürdüğünü, bu durumun nesnel ve makul bir gerekçeyle haklı gösterilemediğini ve etkili entegrasyon önlemlerinin alınmadığını belirterek söz konusu uygulamanın fiili ayrımcılık teşkil ettiğine hükmetmiş ve eğitim hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar vermiştir.

